

FF de klok luiden

De Flora- en faunawet is 'first line of defence' voor bescherming van de natuur. Maar hoe effectief is de wet?

Bekende fijnstofkampioenen zijn de Metasequoia en de Pinus.

In deze uitgave van Boomzorg staat een aantal artikelen over de Flora- en faunawet. Een belangrijke wet voor de dagelijkse praktijk van boomverzorgers, bomenbeheerders en beleidsambtenaren. De redactie van Boomzorg verzamelde de afgelopen maanden opmerkingen van een tweetal 'klokkenluiders' over deze wet. Boomzorg gaat met een aantal deskundigen om tafel wat daar van waar is en discussieert hoe de wet in de praktijk wordt uitgevoerd.

Auteur: Hein van Iersel

Opmerkingen van twee aannemers vormden de aanleiding voor dit deskundigenpanel. Rogier van Dijk van Quercus toverde een aantal citaten uit de bestekken uit de hoge hoed, feitelijk gedwongen worden om gedurende lange tijd te zorgen dat in een bepaald terrein niet gebroed mag worden. Dat kan door het terrein dagelijks af te rijden met een sleepraam, maar volgens Van Dijk zijn ook er voorbeelden waar terreinen regelmatig worden gefreesd, om iedere natuurontwikkeling in de kiem te smoren.

Philip Raaijmakers van De Groene Ruimte herkent met enige schaamte de praktijk die Van Dijk schetst. Zijn bureau stelt ook ecologische bestekken op en neemt daarbij soms vergelijkbare voorwaarden in op. Raaijmakers is het eens met de stelling dat dit op zijn minst tegen de geest van de wet indruist, maar nuanceert op hetzelfde moment: "Met maatwerk zijn dergelijke drastische 'voorzorgsmaatregelen' vaak te voorkomen."

Van Dijk in een schriftelijke uitleg: "Ik ben weliswaar aannemer, maar ben daarnaast ook natuurliefhebber en vond het daarom te gek voor woorden dat de overheid dit soort passages opneemt om aan de Flora- en faunawet te voldoen. Als normaal denkend mens heb ik liever enkele beschadigde nesten dan een 'maagdelijk' opgeleverd gebied."

Paul Van Lier, ecooloog in dienst van de Rijkswaterstaat Regio Noord-Brabant denkt daar genuanceerder over. Eén los citaat uit een bestek zegt sowieso weinig, zo iets moet volgens Van Lier in de juiste samenhang worden gelezen. Van Lier vervolgt: "Ik neem verder aan dat het om een aanlegbestek gaat. Met vleermuizen doe je hetzelfde. Als je een woning moet slopen, zorg je ervoor dat vleermuizen geen toegang kun-

nen krijgen." Van Lier vervolgt: "Je komt er niet onderuit om dit soort voorwaarden op te nemen in bestekken. Het alternatief is dat je op de keper beschouwd alleen maar tussen half september en half oktober aan het werk kunt." In de bezwaren van Chris Verstappen van Krinkels, herkent Van Lier zich beter: "Verstappen heeft een project gedraaid, waar volgens hem sprake was van veranderde omstandigheden. Daarom zouden volgens hem nieuwe onderzoeken gedaan moeten worden naar het voorkomen van beschermde soorten in de zin van de Flora- en faunawet. Rijkswaterstaat Limburg was hiertoe niet toe bereid. Een boete voor te laat opleveren van het werk was het resultaat. Van Lier herkent dit verhaal: "Als Rijkswaterstaat hebben wij het voortraject meestal goed in de vingers. In de uitvoering wil het nog wel eens mis gaan." Van Lier wijt dat onder andere aan

nen krijgen." Van Lier vervolgt: "Je komt er niet onderuit om dit soort voorwaarden op te nemen in bestekken. Het alternatief is dat je op de keper beschouwd alleen maar tussen half september en half oktober aan het werk kunt."

In de bezwaren van Chris Verstappen van Krinkels, herkent Van Lier zich beter: "Verstappen heeft een project gedraaid, waar volgens hem sprake was van veranderde omstandigheden. Daarom zouden volgens hem nieuwe onderzoeken gedaan moeten worden naar het voorkomen van beschermde soorten in de zin van de Flora- en faunawet. Rijkswaterstaat Limburg was hiertoe niet toe bereid. Een boete voor te laat opleveren van het werk was het resultaat. Van Lier herkent dit verhaal: "Als Rijkswaterstaat hebben wij het voortraject meestal goed in de vingers. In de uitvoering wil het nog wel eens mis gaan." Van Lier wijt dat onder andere aan

de omvang van Rijkswaterstaat, maar ook aan de technisch op civiel georiënteerde cultuur. Een derde belangrijk argument is de scoringsdrift van de politiek. Projecten die zijn aangekondigd moeten koste wat kost worden uitgevoerd. Minister Eurlings wordt niet voor niets al de asfaltkoning genoemd. Waar zijn voorgangers 100 kilometer aangelegde weg per jaar op hun conto schreven, haalt Eurlings met gemak 200 kilometer. Dit alles legt volgens Van Lier een enorme druk op instanties als Rijkswaterstaat, die de aanleg van wegen moeten voorbereiden. Ook waar het gaat om bescherming van de natuur en de Flora- en faunawet.

Communicatie

Volgens Philip Raaijmakers, die ook veel kleinere organisaties dan Rijkswaterstaat adviseert, is communicatie tussen verschillende afdelingen en bloedgroepen inderdaad een groot probleem bij uitvoering van de Flora- en faunawet. Als bij andere afdelingen en bloedgroepen nut en noodzaak van een ecologische inbreng niet zijn ingeburgerd, komen de vragen ook lang niet altijd bij de ecooloog terecht.

Raaijmakers geeft als voorbeeld de gemeente Arnhem waar de stedelijk ecooloog al vele jaren in dienst is. In dat soort gemeentes is kennis aanwezig. Maar ook in dit soort gevallen is de informatie vaak zeer persoonsgebonden. Gaat

zo'n ecooloog weg, dan hebt je als gemeente een probleem. Verstappen belicht hetzelfde aspect vanuit zijn gezichtspunt als aannemer. Volgens Verstappen is het grote probleem; wat mag je als aannemer aannemen van een ambtenaar? Van Lier: "Inderdaad daar moet je voorzichtig mee zijn. Je zult de aan- of afwezigheid van beschermde soorten altijd moeten aantonen via een deugdelijke rapportage."

Gedragscodes

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van dier- en planten. In de Flora- en faunawet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn). De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van in het wild levende dier en plantensoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'Nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Hiervoor moet een aannemer of beheerder ontheffing aanvragen bij de Dienst Regelingen van het ministerie van LNV. Omdat dit in de praktijk voor veel bureaucratie en vertraging van werkzaamheden zorgde, is een aantal gedragscodes ontwikkeld. Deze gedragscodes maken het mogelijk dat aannemers en beheerders niet voor iedere ingreep een complexe bureaucratische ontheffing hoeven aan te vragen.

Dat betekent dat nog steeds ecologisch onderzoek gedaan moet worden naar beschermde soorten, maar dat daarna sneller gehandeld kan worden.

Volgens de panelleden zijn inmiddels al een kleine dertig gedragscodes opgesteld. Een aantal daarvan door individuele gemeentes, maar ook door waterschappen, Rijkswaterstaat en andere instanties. Iedereen erkent en herkent dat het grote aantal gedragscodes in de praktijk niet meehelpt om een breed draagvlak voor de Flora- en faunawet te krijgen.

Streng

Raaijmakers herkent vanuit zijn dagelijkse praktijk dat zaken veel strenger worden: "Vroeger mochten wij beschermde soorten tijdens een inventarisatie even oppakken en buiten het gebied plaatsen dat op de schop gaat. Daar hadden wij als groen adviesbureau een dispensatie voor. Inmiddels is dat verboden". En zo zijn er volgens Raaijmakers meer voorbeelden te geven dat de Flora- en faunawet en de hele regelgeving in de praktijk eerder strenger dan coulanter geworden is.

Natura 2000

Ik lees als gespreksleider een artikelje voor uit Trouw van 14 april jl. Voormalig directeur Paul Evers van Natuurmonumenten stelt daarin onom-

Simen Brunia

Paul van Lier

Philip Raaijmakers

Chris Verstappen

wonden vast dat de bescherming van de natuur in Nederland is doorgesloten. Er vindt geen weging meer plaats van de belangen van de natuur tegenover die van de mens. Milieulubs dwingen met Europese richtlijnen hun eigen gelijk af. Het ergste is volgens Evers, dat ook de burger er niets meer van begrijpt: "Dat leidt bij politici tot een terugval op de onderbuikgevoelens uit de jaren zestig: natuur is prachtig, maar het mag de economische vooruitgang niet in de weg zitten." Ook sommige natuurbeschermers vallen volgens Evers terug in hun oude gewoonten: zij denken met Natura 2000 eindelijk het beschermingsinstrument te hebben dat de bulldozer tegenhoudt. Evers: "We moeten Natura 2000 snel versoepelen, anders vrees ik dat we het kind met het badwater weggoeien."

Van Lier van Rijkswaterstaat grijpt in: "Allemaal mooi wat daar staat, maar dit heeft niets met de Flora- en faunawet te maken. Daarnaast is een groot deel hiervan beeldvorming." Van Lier geeft als voorbeeld de aanleg van het knooppunt Paalgraven. Daar werd een miljoen geïnvesteerd in de verhuizing van een dassenburcht en het onderzoeken van een archeologische vindplaats. De publieke opinie was al snel dat een miljoen werd besteed om één das te verhuizen, terwijl juist het overgrote deel van het geld werd besteed voor het bewaren van het archeologisch erfgoed.

Schaal

Op kleinere schaal is ook Simen Brunia van

Copijn met de Flora- en faunawet bezig. Zijn bedrijf wordt vaak bij individuele bomen geroepen door gemeentes of landgoedeigenaren. De bomen waar het om gaat zijn dan bijna per definitie in verval en heel vaak interessant op gebied van natuur. Brunia herkent bij zichzelf een zekere terughoudendheid als het gaat om de wet. Hij wordt gevraagd om een mening te geven over de veiligheid van de boom. Op het moment dat hij in die bomen een holte aantreft is de kans op aanwezigheid van vleermuizen groot. De aanwezigen discussiëren over Brunia's dilemma en zien weinig problemen. In dergelijke gevallen zal een acuut veiligheidsaspect altijd prevaleren. Raaijmakers merkt wel op dat een kapvergunning niet automatisch betekent dat je het Flora- en fauna-aspect afdoende geregeld hebt. Paul van Lier: "In de laatste aanpassing van de Flora- en faunawet is het aspect van veiligheid nadrukkelijk meegenomen." Raaijmakers: "In andere gevallen zal er altijd wel tijd zijn voor nader onderzoek van de holte; ook kan eventueel acuut gevaar vaak verminderd worden door fors te snoeien en zo tijd te winnen."

Tijdelijke natuur

De discussie verhuist naar de wereld van verschil tussen natuurbescherming en juridische aspecten. Volgens Philip Raaijmakers leidt dit verschil vaak tot risicomijdend gedrag. Alle beslissingen zijn er op gericht om te voorkomen dat je door een rechterlijke uitspraak wordt teruggefloten. Google in dit verband op 'rugstreeppad' en het

is meteen duidelijk wat wordt bedoeld. De rugstreeppad is zeer zeldzaam in Europa en moet daarom beschermd worden. In Nederland is deze soort juist weer redelijk algemeen. Met name op nieuwe terreintjes weet hij snel een plekje te vinden. Beheerders reageren daarop door ieder wagenspoor of plasje zorgvuldig met grond te vullen zodat er zich maar geen padden vestigen en het project in de greep komt van juridische acties. Al vijf jaar heeft Rijkswaterstaat nu een pilot waarbij tijdelijk natuur wordt toegelaten. Men start dan met een nulmeting. Van alle natuur die er bij komt, wordt geaccepteerd dat die na een aantal jaren weer verdwijnt en misschien op een ander terreintje zijn plek vindt.

Samenvatting

De Flora- en faunawet kan potentieel tot enorme vertragingen leiden bij werk aan bomen en de natuur. Aannemers en beheerders gaan daarom calculerend met de wet om. Dat leidt ook tot praktijken die tegen de geest van de wet lijken in te gaan. In de praktijk blijkt het lastig hiervoor alternatieven te vinden. Het fenomeen 'tijdelijke natuur' zou een oplossing kunnen vormen, maar in de praktijk is hier nog relatief weinig ervaring mee opgedaan. Een mogelijk verbeterpunt is het meenemen van natuurwetgeving in het planproces. Hierdoor kunnen verrassingen op dit gebied worden voorkomen.